

Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

BM-II.059.1.435.2025

Warszawa, /elektroniczny znacznik czasu/

Pan
Włodzimierz Czarzasty
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowny Panie Marszałku,

w odpowiedzi na interpelację nr 11903 Pana Posła Fryderyka Sylwestra Kapinosa wraz z grupą posłów, w sprawie trudnej sytuacji osób niepełnosprawnych w stopniu umiarkowanym i znacznym w wieku od 25. roku życia, proszę przyjąć poniższe wyjaśnienia.

W odniesieniu do pytania o potrzeby zapewnienia dostępu do centrów integracji społecznej (CIS), klubów integracji społecznej (KIS), warsztatów terapii zajęciowej (WTZ), zakładów aktywności zawodowej (ZAZ), czy środowiskowych domów samopomocy (ŚDS) należy wskazać, że Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej dysponuje jedynie danymi sprawozdawczymi, dotyczącymi działalności tych placówek, w tym informacją o liczbie osób korzystających ze wsparcia. Minister nie gromadzi natomiast informacji o liczbie osób oczekujących na miejsca w CIS, KIS, WTZ, ZAZ, czy ŚDS.

W przypadku osób oczekujących na skierowanie do ŚDS należy wskazać, że to od decyzji jednostek samorządu terytorialnego – podejmowanych na podstawie rozeznania potrzeb lokalnych w zakresie pomocy społecznej i ich analizy oraz w oparciu o założenia opracowanej gminnej/powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych – zależy rozwój tych ośrodków. Władze jednostek samorządu terytorialnego, które dokonały diagnozy potrzeb i wykazują chęć utworzenia ŚDS na swoim terenie, mogą ubiegać się o przyznanie na ten cel środków z rezerwy celowej budżetu państwa. Wniosek w tej sprawie powinien zostać skierowany do właściwego wojewody, który decyduje o przekazaniu go do Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej (MRPiPS) celem dalszego rozpatrzenia i dokonania ostatecznego podziału środków na wskazane w nim zadania.

Dane dotyczące liczby osób z niepełnosprawnościami, które oczekują na miejsce w zakładzie aktywności zawodowej czy warsztacie terapii zajęciowej również nie są gromadzone w MRPiPS. Zgodnie z art. 29 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. z 2025 r. poz. 913) gmina, powiat, fundacja, stowarzyszenie lub inna organizacja społeczna, której statutowym zadaniem jest rehabilitacja zawodowa i społeczna osób z niepełnosprawnościami, może utworzyć wyodrębnioną organizacyjnie i finansowo jednostkę i uzyskać dla niej status zakładu aktywności zawodowej, jeżeli:

- co najmniej 70% osób zatrudnionych w jednostce stanowią osoby z niepełnosprawnościami, zwłaszcza skierowane do pracy przez powiatowe urzędy pracy, które zaliczono do znacznego stopnia niepełnosprawności albo zaliczono do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności, u których stwierdzono autyzm, upośledzenie umysłowe lub chorobę psychiczną, w tym osoby, w stosunku do których rada programowa warsztatu terapii zajęciowej zajęła stanowisko uzasadniające podjęcie zatrudnienia i kontynuowanie rehabilitacji zawodowej w warunkach pracy chronionej;

- obiekty i pomieszczenia użytkowane przez zakład odpowiadają przepisom i zasadom bezpieczeństwa i higieny pracy i są dostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnościami w zakresie przystosowania stanowisk pracy, pomieszczeń higienicznosanitarnych i ciągów komunikacyjnych oraz spełniają wymagania dostępności do nich;
- zapewniono doraźną i specjalistyczną opiekę medyczną, poradnictwo i usługi rehabilitacyjne;
- przeznacza uzyskane dochody na zakładowy fundusz aktywności;
- uzyska pozytywną opinię starosty o potrzebie utworzenia zakładu aktywności zawodowej, z wyjątkiem przypadku, gdy organizatorem jest powiat.

Starosta ocenia, czy w danym powiecie istnieje potrzeba utworzenia zakładu aktywności zawodowej. Osoby zatrudniane w takim zakładzie rekrutują się spośród zarejestrowanych w urzędzie pracy na danym obszarze, a także spośród uczestników warsztatów terapii zajęciowej.

Z kolei warsztaty terapii zajęciowej są tworzone i prowadzone w oparciu o przepisy ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych i rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 25 marca 2004 r. w sprawie warsztatów terapii zajęciowej (Dz.U. z 2021 r. poz. 2284). Zgodnie z § 3 ww. rozporządzenia jednostka zamierzająca utworzyć warsztat składa, do właściwego ze względu na jego siedzibę powiatowego centrum pomocy rodzinie, wniosek o dofinansowanie utworzenia i utrzymania działalności warsztatu ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. Do wniosku należy dołączyć projekt utworzenia placówki zawierający m.in. zgłoszenie co najmniej 20 kandydatów na uczestników warsztatu, z określeniem stopni i rodzajów ich niepełnosprawności (łącznie z wynikającym z orzeczenia o stopniu niepełnosprawności wskazaniem do rehabilitacji w formie terapii zajęciowej oraz podaniem wieku kandydatów). Podstawę kwalifikacji do uczestnictwa w warsztacie stanowi wskazanie do terapii zajęciowej zawarte w orzeczeniu o stopniu niepełnosprawności wydanym przez powiatowy lub wojewódzki zespół do spraw orzekania o niepełnosprawności.

Podmiot zamierzający zorganizować lub prowadzący warsztat przyjmuje i zatwierdza, w uzgodnieniu z powiatowym centrum pomocy rodzinie, zgłoszenie osób do uczestnictwa w warsztacie. Jednocześnie, zgodnie z art. 10f ust. 2a ustawy o rehabilitacji podmiot prowadzący zobligowany jest do prowadzenia listy osób z niepełnosprawnościami, których zgłoszenie uczestnictwa w warsztacie zostało zatwierdzone i które nie rozpoczęły w nim terapii.

Należy mieć na uwadze również art. 10b ust. 2c ustawy o rehabilitacji, zgodnie z którym przy tworzeniu warsztatów lub zwiększaniu liczby ich uczestników należy brać pod uwagę potrzeby lokalnego systemu wsparcia wskazane w powiatowej strategii dotyczącej rozwiązywania problemów społecznych, komplementarność tego systemu wsparcia oraz liczbę osób z niepełnosprawnościami, których zgłoszenie do uczestnictwa w warsztacie zostało zatwierdzone.

W odniesieniu do warsztatów terapii zajęciowej należy wskazać, że w latach 2020-2023 realizowano projekt pn. „Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”¹, w ramach którego opracowano m.in. Standardy funkcjonowania

---

¹ Projekt był realizowany przez Biuro Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych w Ministerstwie Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej w partnerstwie z Państwowym Funduszem Rehabilitacji Osób

Warsztatów Terapii Zajęciowej² mające przyczynić się do poprawy jakości działań realizowanych przez WTZ. Standardy, wraz z projektami rozwiązań prawnych są obecnie przedmiotem rozmów prowadzonych z przedstawicielami środowiska warsztatów terapii zajęciowej na forum Grupy roboczej ds. WTZ, powstałej w grudniu 2024 r. w ramach doraźnego Zespołu problemowego do spraw aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami³, powołanego uchwałą Krajowej Rady Konsultacyjnej do Spraw Osób Niepełnosprawnych z dnia 26 czerwca 2024 r.

W siedzibie MRPiPS 14 kwietnia 2025 r. odbyło się spotkanie z członkami ww. grupy, na którym zaprezentowano wstępne propozycje zmian prawnych związanych z wdrażaniem Standardów funkcjonowania WTZ. Wśród nich znalazły się takie, których celem jest zwiększenie dostępu do tego typu placówek pobytu dziennego dla osób z niepełnosprawnościami, jak i przepływu osób z WTZ do innych ośrodków wsparcia bądź na otwarty albo chroniony rynek pracy (m.in. przez zmianę sposobu kwalifikowania do WTZ osób, które rokują postępy w nabywaniu umiejętności w obszarze społecznym i zawodowym, czy wprowadzenie możliwości odbywania staży zawodowych przez uczestników WTZ). Propozycje te wysłano do przedstawicieli środowiska warsztatów terapii zajęciowej z informacją o możliwości zgłaszania uwag i propozycji zmian regulacji dotyczących funkcjonowania WTZ. Zebrany materiał wykorzystywany jest w pracach przygotowujących propozycje zmian aktów prawnych regulujących funkcjonowanie warsztatów terapii zajęciowej (do których będzie można zgłaszać uwagi również w toku prac legislacyjnych, m.in. w ramach konsultacji publicznych).

Informuję, że w Sejmie procedowany jest projekt ustawy o zmianie ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (druk sejmowy nr 1187). Wnioskodawcy projektu wskazali, iż wiele osób z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, u których stwierdzono autyzm, upośledzenie umysłowe lub chorobę psychiczną, oczekuje na zatrudnienie w zakładzie aktywności zawodowej. Przygotowywana nowelizacja przewiduje zwiększenie dopuszczalnego wskaźnika zatrudnienia osób z tym stopniem niepełnosprawności z 35% do 55% ogółu zatrudnionych.

System pomocy społecznej zapewnia osobom, o których mowa w interpelacji możliwość korzystania ze wsparcia w ramach pomocy w środowisku zamieszkania, ale też z pomocy instytucjonalnej. Zgodnie z przepisami ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2025 r. poz. 1214, z późn. zm.), osoby te mogą korzystać z następujących form wsparcia w środowisku zamieszkania:

- specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi, świadczonych w miejscu zamieszkania,
- usług świadczonych w ośrodku wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi – środowiskowym domu samopomocy lub klubie samopomocy,
- pobytu i usług w mieszkaniu treningowym lub wspomaganym.

Wskazane formy wsparcia zapewniają beneficjentom dostęp do rehabilitacji społecznej, przyczyniają się również do odciążenia opiekujących się nimi rodzin.

Niepełnosprawnych, Polskim Stowarzyszeniem na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelektualną i Fundacją im. Królowej Polski św. Jadwigi.

² *Standardy funkcjonowania WTZ*, oprac.: A. Rąbel, I. Mikee, A. Gierej i in., Warszawa, październik 2023.

³ Zadaniem Zespołu jest m.in. wyznaczenie obszarów i kierunków zmian w systemie aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami, a także opracowanie propozycji rozwiązań prawnych i pozaprawnych, odpowiadających na indywidualne potrzeby pracowników z niepełnosprawnościami i zatrudniających ich pracodawców i zgodnych z Konwencją o prawach osób z niepełnosprawnościami.

Zwłaszcza środowiskowe domy samopomocy dedykowane wskazanej grupie (typ D), zapewniające dodatkowe wsparcie osobom ze spektrum autyzmu (zgodnie z art. 51c ww. ustawy), prowadzą skuteczną rehabilitację społeczną, świadcząc usługi w ramach indywidualnych lub zespołowych treningów samoobsługi umiejętności społecznych, komunikacji, różnych form terapii zajęciowej i innych dostosowanych do potrzeb uczestników, w tym osób o wzmożonych potrzebach opiekuńczych.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 9 grudnia 2010 r. w sprawie środowiskowych domów samopomocy (Dz. U. z 2010 r. poz. 1586, z późn. zm.) określa standardy funkcjonowania tych jednostek. W odniesieniu do omawianej grupy należy zwrócić uwagę przede wszystkim na:

- wskaźnik zatrudnienia pracowników zespołu wspierająco-aktywizującego (nie mniej niż jeden pracownik na 3 uczestników. Kierownik placówki może zatrudnić więcej pracowników);
- określenie minimalnej liczby osób w ŚDS typ D (nie mniej niż 5, jeżeli pensjonariuszami placówki są wyłącznie osoby ze spektrum autyzmu, oraz 7, jeżeli uczestnikami są wyłącznie osoby z niepełnosprawnościami sprzężonymi albo w spektrum autyzmu i z niepełnosprawnościami sprzężonymi);
- wprowadzenie do katalogu usług świadczonych w ŚDS usług opiekuńczych – zwłaszcza dla uczestników z niepełnosprawnościami sprzężonymi i w spektrum autyzmu;
- urządzenie w jednostce pokoju wyciszeń;
- wprowadzenie dla tej grupy osób treningu umiejętności komunikacyjnych, w tym z wykorzystaniem alternatywnych i wspomagających sposobów porozumiewania się osób niemówiących (AAC).

Na uczestników ŚDS z niepełnosprawnością sprzężoną lub spektrum autyzmu, którzy posiadają orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności wraz ze wskazaniem konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji, kwota dotacji może być zwiększona do 30% względem innych pensjonariuszy ŚDS. Zwiększona dotacja pozwala na zatrudnienie liczniejszej kadry opiekuńczej lub specjalistów, także w ramach umów zlecenia lub zakupu usług, co daje możliwość zapewnienia opieki w tego typu jednostkach osobom wykazującym szczególne potrzeby w tym zakresie. Wyższe dotowanie umożliwia również prowadzenie specjalistycznych szkoleń i podwyższanie kwalifikacji pracowników, a także zakup specjalistycznego wyposażenia i pomocy w celu podniesienia poziomu dostosowania i jakości świadczonych usług.

Omawiana forma wsparcia jest systematycznie rozwijana. Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej poszerza dostępność usług w środowiskowych domach samopomocy, również w odniesieniu do osób wymagających wzmożonej opieki, w tym osób z niepełnosprawnością sprzężoną i w spektrum autyzmu. Rozwój ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi, również w ramach działania 3.2. programu kompleksowego wsparcia dla rodzin „Za życiem”⁴ (dalej jako programem „Za życiem”), finansowany jest rokrocznie z rezerwy celowej budżetu państwa cz. 83 poz. 25. Przy tegorocznym podziale środków rezerwy, jako priorytety wskazano: tworzenie nowych środowiskowych domów samopomocy, bez względu na ich zasięg (gminny lub powiatowy) w powiatach, na terenie których nie funkcjonował dotąd żaden środowiskowy dom samopomocy; tworzenie nowych

---

⁴ Załącznik nr 1 do uchwały nr 160 Rady Ministrów z dnia 20 grudnia 2016 r. w sprawie programu kompleksowego wsparcia dla rodzin „Za życiem” (M.P. poz. 1250, z późn. zm.).

środowiskowych domów dla osób w spektrum autyzmu i z niepełnosprawnościami sprzężonymi; tworzenie nowych miejsc w nowych bądź istniejących środowiskowych domach samopomocy w związku z możliwością przyjęcia osób w spektrum autyzmu bądź z niepełnosprawnościami sprzężonymi; utrzymanie standardów w istniejących środowiskowych domach samopomocy.

W 2024 r. na rozwój ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi rozdysponowano 28 090 659,60 zł. Łącznie utworzono 9 środowiskowych domów samopomocy i 2 kluby samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi oraz 459 nowych miejsc w tego typu placówkach.

Ponadto, w 2024 r., związku z art. 51c ust. 5 ustawy o pomocy społecznej, zwiększono dotację dla 9 458 uczestników środowiskowych domów samopomocy (w tym dla 981 uczestników w spektrum autyzmu oraz 8 477 uczestników z niepełnosprawnościami sprzężonymi).

Przy podziale rezerwy celowej budżetu państwa na rozwój sieci ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi w 2025 r., uwzględniono środki w kwocie 47 138 907,95 zł na utworzenie 16 ŚDS (w tym 3 ŚDS na terenie powiatów do tej pory pozbawionych tego typu placówek) oraz 2 filii ŚDS. Zaplanowano również uruchomienie łącznie 740 miejsc w nowych i istniejących środowiskowych domach samopomocy, w tym 325 miejsc z podwyższoną dotacją w ramach Programu „Za życiem”.

Należy również wspomnieć o zadaniu samorządu gminnego, wynikającym z art. 17 ust. 1, pkt 12 ustawy o pomocy społecznej, które ma charakter obowiązkowy, czyli o prowadzeniu i zapewnieniu miejsc w mieszkaniach treningowych lub wspomaganych.

Mieszkania treningowe są formą pomocy społecznej przygotowującą osoby w nich przebywające do prowadzenia niezależnego życia lub wspierającą je w codziennym funkcjonowaniu. Z kolei w mieszkaniu wspomagany świadczy się usługi bytowe, pracę socjalną oraz pomoc w wykonywaniu czynności niezbędnych w codziennym funkcjonowaniu i utrzymywaniu kontaktów społecznych celem umocnienia niezależności osoby korzystającej z takiego wsparcia. Zadanie finansowane jest w ramach działania 4.4. programu „Za życiem”. W 2025 r. z rezerwy celowej budżetu państwa uruchomiono 20 578 901,00 zł na utworzenie 96 nowych mieszkań treningowych i wspomaganych, a tym samym utworzenie 220 nowych miejsc (33 mieszkań treningowych dla 81 osób i 63 mieszkań wspomaganych dla 139 osób).

Z uwagi na fakt, że prowadzenie ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi – środowiskowych domów samopomocy i klubów samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi jest zadaniem z zakresu administracji rządowej zleconym jednostkom samorządu terytorialnego (art. 18 ust. 1 pkt 5 i art. 10 ust 2 ustawy o pomocy społecznej) i rozwój tych ośrodków oraz ich utrzymanie, finansowane są z budżetu państwa, nie przewiduje się wprowadzania programów dotyczących ŚDS, o których mowa w pytaniu 2 niniejszej interpelacji.

Informuję, że na gruncie obowiązujących przepisów nie ma przeszkód, by praca/treningi w środowiskowych domach samopomocy odbywały się w podziale na małe grupy. W opinii Kierownictwa MRPiPS przyjęty zakres 15-60 miejsc w jednym budynku, w którym zorganizowano placówkę jest optymalny. Praktyka pokazuje, że pozwala on na efektywne świadczenie usług, w zależności od potrzeb występujących na terenie prowadzącej go jednostki samorządu terytorialnego. Ponadto uznano, że mniejsze domy mogłyby mieć problem z utrzymaniem się, gdyż dotacja przekazywana przez wojewodę byłaby zbyt niska,

natomiast większe ośrodki – prowadzone w jednym budynku – przeczą realizowanemu dążeniu do tworzenia małych, kameralnych jednostek oraz idei upodmiotowienia osób korzystających ze świadczonego w tej formie wsparcia.

Z wyrazami szacunku

z up. Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

Łukasz Krasoń

Pełnomocnik Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych

Sekretarz Stanu

/-kwalifikowany podpis elektroniczny-/